

Långören.

Fiskarenas, lotsarnes och den naturträngande kulturmänniskans förlofvade land.

LANGÖREN i juli 1912.

"Har du sett ön i havets famn" — men inte den "med Ehrensvärds fäste på", utan lotsarnes, fiskarenas och den naturträngande kulturmänniskans förlofvade land långt ute i vår östra skärgård? Som ett näckrosblad flyter den på östersaltets vågor, grönskande och flack...

Skärgårdsångarens präktige kapten och hans hedersgumma skänkte mig ett hem under dessa solmättade, ljuflika sommark dagar, som jag sent skall förgäta. För dig skall han kanske också upplåta hem och härd, kanske skall också dig förunnas att väckas i arla morgonstund af fru kapten — försmaken blott till dagens söta — är du vis och vill väl fara, så gör åtminstone ett försök i antydd riktning.

En relativt rak gata löper från öns ena ända till den andra. Kring denna färdväg trängas de små husen, ljusgråa, röda och svarta, inbäddade i prydliga trädgårdar, där ädla rosor blomma i kapp med frodiga löfkojor, vallmo, penséer, "flickögon" och "gossen i det gröna". Knoppande heliotroper, rosenbalsaminer, nejlikor och astrar, alla andra blommor att förtiga, lofva godt för framtiden. Ljumma fläktar svepa öfver det vindsvala skäret och berusa dig med doften af fläder och nyslagent hö; halft som i en dröm trampar du i väg till morgonbadet. Betänksamt klyfver du öfver den låga stenmur, som omgifver ön mot hafvet och vadar ut i det långgrunda vattnet, en flundreunge i minsta möjliga miniatyr flyr för lifvet! Sandbottnen glänser af snäckskal, längre ut vaja tångens guldsko-gar, med oändligt välbehag låter du dig famnas af det kristallklara, kyliga vatt-net — — —

Efter badet dåsar du på ången, antingen i "klar figur", eller, som väl är mera tillrättligt för nybörjaren, i badkappa, panamahatt och sandaler. Detta lycksalighets-tillstånd är en ny skönhetsdröm; ångens sidenglänsande våd är inväld med hvita stjärnblommor, guldklöfver, blå kråkviker, blekviolett åkervädd, lysande smörblommor, röda ängsnejlikor — hur skall jag kunna nämna alla?! Solen öser sitt gyllne strålregn öfver dig och dem, lärkan drillar högt uppe i den klara luften, insekternas brummande ljuder som en orgel-ton, vipan och tolken skria. Dvalan tynger dina sinnen, men du vågar ej ge dig hän åt den — Swinburnes strofer rinna dig i minnet:

I dare not sleep for delight of the perfect hour, Lest God be wroth that his gift should be scorned of man.

Hettan skälfter som ett genomskinligt flor öfver marken.

Senare på dagsprogrammet ha vi segelturerna till de omgifvande skären: Inlängan, Utlängan, Ungskär, den präktiga "badorten" Videskär, och Eneskär, som lär vara tillhåll för uttrar. Sjöfågel finnes det godt om härute, sälar äro ej sällsynta.

Ungskär är ett typiskt fiskläge, och från Ungberget har man en präktig utsikt öfver ön, hafvet och de kringliggande skären. Nyfärgade i barklut hängas sillgarnen upp till torkning, ur de oräkeliga små båthamnarne glida fiskarbåtarna ut, röken stiger hemtrefligt ur stugornas skorstenar; himmel och haf smälta samman i ett drömblätt dis — längst därutifrån tränger en vemodig klockton. Det är klockbojen som ringer sin mäsja öfver de drunknades själar.

På Utlängan förunnas dig ej att taga närmare kännedom om fyren. Den tändes och släckes automatiskt vid solens ned- eller uppgång — men nordkon och sydkon (inte vanlig nötboskap, utan stormvarningssignaler) med sina klot, vindmätaren och lifräddningsstationen förevisas af den verserade och tillmötesgående fyrmästaren. Räddningsbåten med plats för åtta roddare i särskild utstyr, raketapparaten med olika grofva trossar och bruksanvisning på svenska och engelska för de skeppsbrutna, demonstreras. Kaffe och skön sockerkaka stärka de sjöfarandes krafter, så bär det hemåt igen för fulla segel.

Döm om min stolthet, där jag sitter till rors, länkande våra öden i lotsförmannens ståtliga, halfdäckade farkost, med det rödrandade lotsseglet svällande öfver våra hufvuden och rodret ypperst sällan, jag skulle vilja säga fast omärkligt "stöttadt" af vår käre gamle "farbror Ola", en brunbarkad 60-årig fiskargubbe med troskyldiga blå ögon, full af the egypters wisdom, där han som en liten grå tomte lassar omkring i båten och håller föreläsning om slätprickar, kryssprickar, "kum-mel" o. a. sjövetenskap. För 14 dagar sedan var jag en nobody, nu är jag lotslärling in spe — enfin — hvad var Horatio Nelson mot mig?!

Ja, härute lefver man lycklig. Det talas om att Japan är barnens paradís och om de japanska barnens stillsamma, fina väsen. Det samma gäller till alla delar om Långören. Fridsamt och stilla leka barnen vid stranden, där hemmagjorda flottiljer gunga, riggade efter alla sjömanskonstens

min mors har
 blijpt denna
 artikel nu
 Karlskrona
 verkobled
 och det har
 legat i Fars
 skrivbord låda
 på begräsa
 så länge huset
 var i hans ägo
 klippet är gult
 rut och slitet
 men genom
 stencil boken
 artikeln är
 skriven av
 Byggmästare
 Zachrissons
 dotter och ätt
 famnen i mitt
 bokskap.
 Björn Berglund
 har framkallat
 det. Tack!
 Kristina Persson

regler. Artigt och utan förlägenhet hälsa barnen på den främmande, ej en enda gång har barnskrik, gräl eller gråt träffat mitt öra. Männen äro präktiga, mahognyfärgade typer, smärta, men axelbreda och högbröstad som få i detta den "själiska skönhetsens" tidevarf. Och hvad kvinnorna duga till, därom bära de blanka fönsterrutor, de bländhvita gardinerna, de välordnade hemmen vittnesbörd. Här arbetas från tidig morgonstund till serla om aftonen, friska och klarögda vandra de vänliga öborna omkring. Detta är idealstaten där människan, härdad i arbete, har herravälde öfver kroppen, i stället för kroppen, däst och tung, regerar människan.

Skymningen dalar sakta ned. Kryddliknande stiger doften från markens örter, ute på det blickstillta hafvet glida ålljustarnes båtar fram och åter med sina brinnande bloss i fören — så långt ögat når flamma dessa solar. — Utklippans fyr strålar sitt eldröda ljus längst bort i sydväst, från flådern dugga hvita blomsterstjärnor...

"Farbror Jon", den gamle f. d. mästerlotsen berättar:

"Här på skäret är allt mankön afkomlingar af skärets första bebyggare, Håkan Krak — ett par tre pojkar undantagna, som gift sig hit. För cirka 200 år sedan kommo tvenne sjöfarande, Håkan Krak och en som hette Elof, till Långören, fiskade och slogo sig slutligen ned på skäret. Senare lade de in ansökan till kronan om att få köpa ön, hvilken anhållan också bifölls, men med det villkor att Håkan och Elof skulle ta anställning som lotsar. Så skedde, och de båda ha också prickat ut farleden här.

Skäret delade de genom en stenmur i två hälfter och på hvar sin sida om muren byggde de sina hus. Där den muren gått, löper gatan nu.

Håkans son stannade också som lots på Långören, Elofs afkomlingar voro kvinnkön och gifte sig åt fastlandet. Sonsonen till Håkan Krak hade samma yrke som fadern och farfadern före honom. En vinter hade han lotsat till Kalmar och återvände så landsvägen till Torhamn. Det var själfva julafton och fjärden mellan Torhamn och Långören gick full med driffis: värds-husvärden afrådade, men lotsen ville ändå öfver — den heliga aftonen ville han tillbringa i sitt hem, färden dit var ju ej så lång. Så gaf han sig af ensam. Då han kommit ett stycke brötos årorna af, båten dref med isen till Inlängan. Där fann folket honom om morgonen och bar honom i land. Ihjälfrusen.

Hans son var lotsälderman, hans sonson likaså och äfven sonsonsonen, som var min far.

Päronträdet, som står därborta, sattes af min far och en lekkamrat, en liten flicka. De hade tre päronkärnor, som de dref-

vo upp i kruka inomhus och planterade sedan telningarne där borta på gräsplanen. Två af träden ha blåst omkull — jag minns när det skedde — trädet som står kvar är 106 år, har jag räknat efter.

*

De sköna dagarne på Långören äro snart tillända, och om ett par veckor blott går min färd söderut — till Italien, skönhetslandet par préférence, den verkliga Södern som jag ännu ej skådat, och som just därför kanske retar fantasien — såsom allt okänt. Men skärgårdsluften har varit nyttig till många ting. Med den har jag insupit en viss misstro till den utländska grannlåten; åtminstone om den skall glänsa på vårt lands bekostnad. Antiiken har ju sitt speciella värde för sig och undantages. Låt mig citera Victor Hugo Wickström för att förtydliga min tanke:

"Hvem har ej en romantisk föreställning om "far niente", "maccaïoni", "putti" och "risotto", om allt som klingar italienskt? Ja, jag är öfvertygad om att ifall vanliga svenska saker erhöles italienska namn, så skulle de därigenom få ett betydligt högre värde. Tänk bara lite "brandevino" med "sillo" och "potatiso", "fläsko" med "brunabönina" och "smörögåsa". Hvilket estetiskt skimmer kring den mest tarfliga verklighet. Säg, tycker du icke att orden cypress, aloë, kaktus, pinie, oliv, kastanj, mullbärsträd och eukalyptus klinga vackert." Men äro de företeelser, som därmed betecknas också vackra? Aloë utgör knippen af järnplåt, kaktus liknar gröna polyper som först svällt och sedan stelnat, pinjerna se i jämförelse med våra barrskogar ut som "vilja och icke kunna", eukalyptus, hvilkas nakna stammar bryta i grönt och grått synas behäftade med skorv o. s. v. Kan man väl kalla sådana träd vackra? Ock kan man ens jämföra dem med våra drömmande hängbjörkar, majestätiska furor, yfviga granar, rika bokar och kungliga ekar?

När turisterna se smutsiga, nakna ungar vältra sig i gatans dy, finna de dessa "putti" "pittoreska", då de åter, om de voro hemma hos sig skulle ta mödrarne i upptuktelse. När halfvuxna slynglar spela hasardspel på en öppen plats midt på blanka förmiddagen, säga de det här vara "pikant", fast de i sitt hemland skulle vilja spärra in dem på hemmet för vanvårdade barn; när nytvättade trasor hänga i ruskiga festoner tvärs öfver gatorna, finna de det "måleriskt", ehuru slikt i deras land förbjudes af hälsovårdsstadga och god ordning; när de se hur man rifver fjädrarne af lefvande höns och vrider halsen af dem i rännstenen vid en trafikerad gata, beundra de en "folkets nervositet", som de

skulle låta åtala och bestraffa af sin hemorts domare."

Nej, lefve gamla Sverige! Låt det vara skönt, måleriskt, pittoreskt i Söder, men det är mera friskt i Nord. Res till Eden-Långören och bekänn: "jag kom, jag såg, du segrade".

Xenia.